

Светосавске прославе. Обележавање Дана Светог Саве у Краљевини Југославији 1918–1945

Почетком XIX века на српском етничком простору формирала се идеја да се празнику Светог Саве поред црквеног дâ и просветни карактер, чиме су прославе Светог Саве пренете у школе, а народни обичаји су се измешали са црквеним обредима – на прославама се резао колач, говорило се о националној прошлости и лику Светог Саве, прикупљали су се прилози за издржавање школа и сиромашних ученика, певало се и играло. Први писани траг о школској прослави Светог Саве код Срба потиче из периода 1734–1735, када у Српско-латинској школи у Сремским Карловцима 14. јануара по старом календару није било наставе, а ученици су позвани да се моле Светом Сави, „великом српском светитељу и просветитељу”. Године 1807. свештеник Српске православне општине у Трсту Вићентије Ракић, родом из Земунa, написао је тропар Светом Сави, а касније његовом и Доситејевом заслугом из Трста је за Велику школу у Београду послато звоно на чијој је средини била изливена икона Светог Саве. У наредном периоду међу Србима у Аустрији Свети Сава је слављен у многим школским срединама. Године 1812. у Земуну је протојереј Јефта Ивановић издао правила за одржавање школског „торжества” на дан Светог Саве, основан је школски фонд и Свети Сава је проглашен за патрона свих српских школа у Земуну. У Кнежевини Србији обавезно празновање Светог Саве увео је кнез Милош 1823. године, а за школског заштитника у Кнежевини Србији Свети Сава је проглашен 2. јануара 1840. године. Законом од 13. јануара 1841. уведен је у целој Србији дан Светог Саве као обавезна школска слава. Од 1852. прослава Светог Саве одржава се у западним крајевима насељеним Србима, у Хрватској, Старој Србији, Црној Гори и Босни и Херцеговини. Током балканских и за време Првог светског рата прославе Светог Саве биле су скромне, али су се ипак одржавале. Након Првог светског рата развила се идеја да се прослава Светог Саве прошири на целокупни простор југословенске државе, уз много израженији просветни карактер. Донети су прописи којима је требало да се устроји прослава Светог Саве водећи рачуна о начину прославе у верски и етнички мешовитим срединама. Услед задржавања верског обреда у виду резања колача, у појединим мешовитим срединама спорадично су оспораване прославе Светог Саве од стране припадника верских и политичких организација. Прославе су биле посебно свечане на простору Војводине, нарочито у гимназијама, где су пригодни програми обухватали беседе значајних личности, музичко-сценске програме, у којима су посебно доминирале композиције у част Светог Саве, избор из народне музике који је требало да прикаже јединство целокупног југословенског простора, уз присуство бројних гостију и високих угледних званица, а често су имале хуманитарни карактер – прикупљала су се средства за фонд сиромашних ученика и друге хуманитарне потребе. Прославе су се одржавале у просветним установама, од основних и средњих школа до универзитета, а на највишем нивоу организоване су на Београдском универзитету, где се посебно издвојила прослава из 1938. године, када је уједно обележена и стогодишњица од оснивања Лицеја. На универзитетима су, поред прослава, додељиване награде из фонда краља за најбоље студентске радове у оквиру Светосавских темата. У питању су биле награде које су установљене на Београдском универзитету још пре Првог светског рата, а које су почев од 1920. године проширене на простор читаве Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно на универзитете у Загребу и Љубљани, као и на факултете у Скопљу и Суботици. Неки од награђених студената за Светосавске темате били су у каснијем животу значајне личности у научном, стручном и јавном животу Југославије, попут Драгослава Јанковића, ректора Универзитета у Београду у периоду од 1974. до 1976, Живомира Младеновића, књижевног историчара и књижевног критичара, академика др Илије Обрадовића, дугогодишњег директора Електротехничког института „Никола Тесла”, академика проф. др Радивоја Милина, Франца Хочева, амбасадора ФНР Југославије у Румунији и Пољској и савезног јавног тужиоца у периоду од 1963. до 1967. и многих других. Поред просветних установа, Светосавске прославе одржаване су и у разним удружењима, друштвима, као и при Српској православној цркви, која је 1935. године обележила седам стотина година од смрти Светог Саве. Изузев територије Југославије, Светосавске прославе организоване су и у иностранству, превасходно међу Србима, али и међу другим представницима југословенских колонија у Паризу, Њу Јорку, Лос Анђелесу, Лондону, као и другим местима. Прославе су се наставиле и током ратних година, за време Другог светског рата, када се укључила и југословенска влада у емиграцији у Лондону, уз присуство краља Петра II и министара.

ПРОПИСИ

